

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԱԼԻԿ ՎԱՐԴԻ ՀԱԿՈՒՅԱՆ

**ՓԱՍՏԱՐԿՄԱՆ ԼԵԶՎԱՐՏԱՀԱՅՏՉԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԽՈՍՈՒՅԹՈՒՄ
(Ֆրանսերեն նյութի հիման վրա)**

**Ժ.02.08 - «Ռոմանական լեզուներ» մասնագիտությամբ
բանասիրական գիտությունների թեկնածուի գիտական
աստիճանի հայցման ատենախոսության**

ՍԵՂՄԱԳԻՐ

ԵՐԵՎԱՆ - 2015

Ատենախոսության թեման հաստատվել է Երևանի պետական համալսարանում:

Գիտական ղեկավար՝

մ.գ.թ., դոցենտ Զ. Հարությունյան

Պաշտոնական ընդդիմախոսներ՝

բ.գ.դ., պրոֆեսոր Ա. Բարլեզիզյան

բ.գ.թ. Գ. Սարգսյան

Առաջատար կազմակերպություն՝

Խ. Աբովյանի անվան պետական
մանկավարժական համալսարան

Ատենախոսության պաշտպանությունը կայանալու է 2015 թ. փետրվարի 18-ին, ժամը 11-ին, ՀՀ ԲՈՅ-ի՝ ԵՊՀ-ում գործող 009 «Օտար լեզուներ» մասնագիտական խորհրդի նիստում:

Հասցեն՝ Երևան, Ալեք Մանուկյան 1

Ատենախոսությանը կարելի է ծանոթանալ ԵՊՀ գրադարանում:

Սեղմագիրն առաքված է 2015 թ. հունվարի 17-ին:

Մասնագիտական խորհրդի
գիտական քարտուղար,
բ.գ.դ, պրոֆեսոր՝

Ե.Լ. Երզնկյան

Սույն ատենախոսությունը նվիրված է քաղաքական խոսույթի համատեքստում փաստարկման դրսևորումների առանձնահատկությունների ու քաղաքական խոսույթին բնորոշ փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցների ուսումնասիրությանը:

Թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ, պատկերավոր կերպով ասած, այսօր առավել, քան երբեւէ, աշխարհում պատերազմներն ավելի շատ մղվում են տեղեկատվության, քան մարտի դաշտում: Ակնհայտ է, որ ներկա աշխարհաքաղաքական զարգացումների համատեքստում խոսքը քաղաքական գործիչների համար հաղթանակի հասնելու կարեւորագույն միջոցներից է: Առանց ճիշտ եւ հիմնավորված փաստարկման, տեղեկատվական հոսքերի արդի պայմաններում, անհնար է պատկերացնել քաղաքական ելույթի արդյունավետությունը: Հենց այդ հանգամանքով էլ պայմանավորված է քաղաքական խոսույթում փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցների քննության արդիականությունը:

Քաղաքական ելույթներում փաստարկման լեզվարտահայտչական միջոցների վերհանումն ու հետազոտությունը եւ ցայսօր գիտության կողմից դեռեւս չարձանագրված լեզվարտահայտչամիջոցների հայտնաբերման եւ դասակարգման փորձը ատենախոսության **գիտական նորույթն են**: Աշխատանքում, ըստ եւթյան, **առաջին անգամ** քննության են առնվում ֆրանսիական քաղաքական մտքին բնորոշ փաստարկման լեզվարտահայտչական միջոցները՝ հիմք ընդունելով փաստարկման վերլուծության ու գործաբանության ֆրանսիական դպրոցի հիմնադրույթները:

Ատենախոսության ուսումնասիրության **օբյեկտը** քաղաքական խոսույթ, փաստարկում եւ փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցներ հիմնարար հասկացությունների քննությունն է: Աշխատանքի ուսումնասիրության **առարկան**՝ քաղաքական խոսույթում փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցների առանձնահատուկ դրսևորումների դիտարկումն ու վերլուծությունը:

Ատենախոսության **նպատակն** է կատարել փաստարկման ու քաղաքական խոսույթի տեսագործնական վերլուծություն, գործաբանական հետազոտության ենթարկել ֆրանսիացի քաղաքական գործիչների ելույթները՝ քննության առնելով դրանցում առկա փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցները:

Հաշվի առնելով ուսումնասիրության նպատակը՝ մեր առջեւ դրել ենք հետեւյալ **խնդիրները**.

- քննության առնել փաստարկման տեսության հիմնադրույթները ինչպես լեզվաբանության, այնպես էլ հասարակական այլ գիտակարգերի տիրույթում,
- վերլուծության ենթարկել «քաղաքական խոսույթ» հասկացությունը՝ մասնավորապես լեզվական առանձնահատկությունների տեսանկյունից,
- լեզվաբանական վերլուծության ենթարկել փաստարկումը քաղաքական խոսույթում,
- վեր հանել քաղաքական խոսույթին բնորոշ փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցները,
- դասակարգել քաղաքական խոսույթին բնորոշ փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցները:

Առաջադրված խնդիրների լուծման համար կիրառվել են գործաբանական վերլուծության այնպիսի **մեթոդներ**, ինչպիսիք են դեդուկտիվ, բաղադրիչային եւ համատեքստային մեթոդները:

Ուսումնասիրության **նյութը** Ֆրանսիայի 5-րդ հանրապետության նախագահների ելույթներն են:

Ատենախոսության **տեսական արժեքն** այն է, որ հետազոտությունը նպաստում է արդի լեզվաբանության կարելորագույն հիմնախնդիրներից մեկի՝ խոսույթի վերլուծության դերի եւ նշանակության արժեւորմանը եւ նորովի մեկնաբանությանը: Ատենախոսությունը տեսական նշանակություն ունի նաև այն առումով, որ քաղաքական խոսույթում փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցների վերհանումն ու մեկնաբանումը ենթադրում են համակողմանի լեզվաբանական վերլուծություն, որի արդյունքները կարող են նպաստել ոչ միայն գործաբանության, այլև լեզվաբանության այլ գիտաճյուղերի տեսական հարցադրումների լուսաբանմանը:

Ատենախոսության **գործնական արժեքն** այն է, որ հետազոտության արդյունքները կարող են կիրառվել ոչ միայն փաստարկման տեսությանն ու տեքստի գործաբանական վերլուծությանը նվիրված դասընթացներում, քաղաքական խոսույթին ու փաստարկմանը վերաբերող մագիստրոսական ծրագրերում, դիպլոմային աշխատանքներում, այլև՝ քաղաքականության մեջ՝ քաղաքական գործիչների ելույթներում փաստարկային ներուժի մեծացման նպատակով:

Ատենախոսության **կառուցվածքը** պայմանավորված է հետազոտության նպատակով և խնդիրներով: Այն բաղկացած է ներածությունից, երեք գլխից, եզրակացությունից եւ գրականության ցանկից:

Ներածության մեջ հստակեցվում են ատենախոսության թեման, ուսումնասիրության առարկան և օբյեկտը, ատենախոսության նպատակը, խնդիրները, գիտական նորույթը, կառուցվածքը, տեսական և գործնական արժեքները:

Աշխատանքի առաջին գլուխը (**«Փաստարկման տեսությունը եւ փաստարկման լեզվաբանական վերլուծության հիմքերը»**) բաղկացած է երկու ենթագլխից: Առաջին ենթագլխում (**«Փաստարկման տեսությունը գիտության հարացույցում»**) վերլուծության են ենթարկվում տարբեր գիտնականների կողմից առաջ քաշված «փաստարկում» հասկացության սահմանումները:

Փաստարկման խնդիրների նկատմամբ հետաքրքրությունը կտրուկ աճ արձանգրեց 20-րդ դարի 60-ական թվականներին: Այդ խնդրով մասնավորապես սկսեցին հետաքրքրվել այնպիսի գիտնականներ, ինչպիսիք են Շ. Պերելմանը, Գ. Ջոնսոնը եւ Ս. Տուլմինը: Փաստարկման վերաբերյալ արժեքավոր տեսակետներ են ներկայացրել նաեւ Է. Բարին, Լ. Օլբրեխտս-Տիտեկան, Ջ. Վինյոն, Է. Բենվենիստը, Ժ-Բ. Գրիզը, Ի. Յու Լոգինովան, Գ. Ա. Բրուտյանը, Ա. Ա. Մարկովիչը եւ այլք: Սակայն լեզվաբանությունը՝ մասնավորապես գործաբանությունը, շատ ավելի ուշ է սկսել հետաքրքրվել փաստարկման հիմնահարցերով: Այս ենթագլխում մենք նախ քննության ենք առել փաստարկման գիտական ըմբռման առավել վաղ ակունքները՝ տարբեր գիտաճյուղերում. փիլիսոփայություն, տրամաբանություն, հոգեբանություն, սոցիոլոգիա եւ հռետորաբանություն:

Դեռեւս Զ.Ա. 329-323 թթ-ին Արիստոտելը առաջ է քաշում հռետորության իր մոտեցումը՝ ընդօժեւելով, որ խոսքի օգտագործման հնարավորությունը մարդուն տրվել է ազդեցություն գործելու համար: Արիստոտելն առաջարկում է նոր գիտակարգ՝ տալով հետեւյալ սահմանումը. *«յուրաքանչյուր հարցի համար սահմանել այն, ինչն ընդունակ է համոզել»*: Միշել Մեյերն իր աշխատությունում Արիստոտելի հռետորությունը համարում է նպատակների եւ միջոցների

հարաբերության վերլուծություն՝ խոսքի միջոցով: Մեյերը համոզմունք է հայտնում, որ այն ուսումնասիրում է այն ձևը, որով մարդիկ բանակցում են հեռավորության վրա՝ այդ հեռավորությունն ընդգծելու կամ նվազեցնելու համար (Meyer 1993:180)¹:

Դասական հռետորությունը կամ հռետորության արիստոտելյան ավանդույթները հիմք են ծառայում նաեւ ժամանակակից հռետորության համար, չնայած որ ավելի ուշ շրջանի գիտնականները փորձում են նոր հայացք ուղղել հռետորության արվեստին, հետեւաբար եւ փաստարկմանը: Շ. Պերելմանի եւ Լ. Օլբրեխտս-Տիտեկայի «Նոր հռետորաբանություն» աշխատության մեջ փաստարկումը սահմանվում է որպես «խոսքի տեխնիկա, որը թույլ է տալիս ձեւավորել կամ մեծացնել այն թեզերի համախոհների թիվը, որոնք ներկայացվում են նրանց համաձայնությանը» (Perelman et Olbrechts-Tyteca 1970:5)²:

Առաջին գլխի երկրորդ ենթագլխում (**«խոսքի ռազմավարությունը եւ փաստարկման տեսությունը»**) անդրադարձ է կատարվում «խոսքի ռազմավարություն» հասկացությանը եւ փաստարկման տեսությանը լեզվի մեջ:

Թե՛ դասական եւ թե՛ ժամանակակից հռետորության ուսումնասիրության հիմնական դաշտը խոսքի ռազմավարությունն է: Փաստարկմամբ հետաքրքրվող գիտնականները ծանրակշիռ դեր են վերապահում խոսքի ռազմավարությանը փաստարկման տեսության մեջ, քանի որ այն ընդգծում է ատույթի խորքային մտքի դիմամիկ բնույթը, որը հիմնվում է փաստարկման հնարավորությունների վրա (Anscombe 1995:189)³:

Փաստարկման ուսումնասիրության դաշտն ընդլայնվեց Ժ-Կ. Անսկոբրի եւ Օ. Դյուկրոյի աշխատությունների շնորհիվ: Այս երկու լեզվաբանները վեր հանեցին այն լեզվարտահայտչամիջոցները, որոնց օգնությամբ խոսողը փորձում է փաստարկել իր ասելիքը:

Այսպիսով ոչ թե լեզուն, այլ խոսքային գործունեությունը դարձավ հետազոտության օբյեկտ: Հետազոտական այս նոր դիտակետից առաջին պլան մղվեց խոսքի դիմամիկան սոցիալական համատեքստում, եւ փաստարկումը դիտարկվեց որպես լեզվի հաղորդակցական կարելորագույն գործառնություններից մեկը, որն իրականանում է հետեւյալ կառույցի միջոցով՝ գործածելով **E1** ատույթը (*énoncé*) ընդունելի դարձնել **E2**-ը: Այս մոտեցումը թույլ տվեց Ժ-Կ. Անսկոբրին եւ Օ.Դյուկրոյին հռետորությունն իր ամբողջ ծավալով բերել լեզվաբանական ուսումնասիրության դաշտ (Anscombe et Ducrot 1988:9)⁴:

Փաստարկման վերլուծությունն, ըստ էության, ընդգրկում համակարգ է, որն իր մեջ կարող է ներառել ինչպես առօրյա խոսակցական, այնպես էլ գրական ու քաղաքական տեքստեր:

Գիտական գրականության մեջ առանձնացվում է մի քանի սկզբունք, որոնք հիմնարար են համարվում փաստարկման վերլուծության համար: Այդ սկզբունքներն են՝

1. *Լեզվական*
2. *Հաղորդակցական*

¹Meyer M. Rhetoric, Language and Reason. Pennsylvania State University Press, 1993.

²Perelman Ch. et Olbrechts-Tyteca, L'empire rhétorique. Rhétorique et argumentation. Paris, Librairie philosophique J. Vrin, 1970.

³ Anscombe, J.C. La théorie des topoï, sémantique ou rhétorique ?// Hermès/15,1995.

⁴ Anscombe J.C. et Ducrot O. Deux mais en français?// Lingua 1988/43.

3. *Երկխոսական եւ փոխազդեցական*
4. *Ընդհանրական*
5. *Ոճաբանական*
6. *Տեքստային* (Amossy 2000: 23)¹:

Այս ենթազխումը թե՛ հին եւ թե՛ նոր հռետորության սկզբունքների համադրումը լիովին թույլ է տալիս եզրահանգել, որ փաստարկումը խոսքային ռազմավարության տեսակ է, որում փաստարկողը ինքնիրացվում է որպես լեզվական անհատականություն, եւ որում գործնական նշանակություն են ստանում նրա գիտելիքներն ու պատկերացումները, արժեհամակարգը եւ ողջամտությունը, հաղորդակցական հմտություններն ու տրամաբանելու կարողությունը, հուզական վիճակը, փաստարկվող իրավիճակի սոցիալական չափորոշիչները:

Աշխատանքի երկրորդ գլուխը (**«Փաստարկման հայեցակարգը քաղաքական խոսույթում»**) եւս բաղկացած է երկու ենթազխից: Առաջին (**«Քաղաքական խոսույթը որպես լեզվաբանական երեւույթ»**) ենթազխումը սահմանվում են «խոսույթ» եւ «քաղաքական խոսույթ» հասկացությունները:

Արդեն մի քանի տասնամյակ է, ինչ «խոսույթ» եզրույթը շրջանառվում է լեզվաբանության մեջ: Գիտական գրականության մեջ խնդրո առարկա երեւույթը ներկայացվում է մի շարք հիմնարար առանձնահատկություններով: Այսպես՝

- *խոսույթը ներառում է այլ կարգի կառույցներ, քան ուղղակի անադատությունը,*
- *խոսույթն ուղղորդվում է լսողի կողմից,*
- *խոսույթը գործողության ձեւ է,*
- *խոսույթը կարող է միայն իմաստ ունենալ իր համատեքստում,*
- *խոսույթը գործածվում է կոնկրետ բանախոսի կողմից, ով արտահայտում է, թե ինչ վերաբերումնք ունի այն ամենի նկատմամբ, ինչ ասում է եւ ում ասում է* (Charadeau et Maingueneau 2002:187-190)²:

Խոսույթը բնորոշելու համար ուշագրավ դասակարգում է առաջարկում Պ. Սերինոն.

1. *«խոսք» հասկացության համարժեք, այսինքն՝ ցանկացած կոնկրետ ասույթ /հայտարարություն/,*
2. *միավոր, որ ավելի մեծ է, քան նախադատությունը, ասույթ ամբողջական իմաստով, այսինքն՝ «տեքստի քերականության» ուսումնասիրման առարկա, որը հետազոտում է առանձին ասույթների հաջորդականությունը,*
3. *ասության կամ գործաբանության տեսության շրջանակում «խոսույթ» են կոչում ասույթի ազդեցությունը լսարանի վրա եւ դրա ներմուծումը «խոսքային իրավիճակի» մեջ, որի կազմում են ասության սուբյեկտները, լսարանը, ասության կոնկրետ պահը եւ վայրը,*
4. *խոսողի ելույթն ի հակադրություն ասվածի, որը կարող է հանգեցնել հիաքսափության՝ առանց ասության սուբյեկտի բացահայտ միջամտության,*
5. *երբեմն հակադրվում են «լեզուն» եւ «խոսքը» որպես մի կողմից քիչ տարբերակվող վիրտուալ նշանների համակարգ, իսկ մյուս կողմից որպես մակերեսային մակարդակի զանազանում՝ պայմանավորված*

¹ Amossy R. L'argumentation dans le discours, Nathan/HER, 2000.

² Charadeau P. et Maingueneau D. Dictionnaire d'analyse du discours, Paris, Seuil, 2002.

լեզվական միավորների տարաբնույթ կիրառմամբ (տարբերակվում է տարրի ուսումնասիրությունը «լեզվում» եւ դրա ուսումնասիրությունը «խոսքում»),

6. սահմանափակ համակարգ, որ տարածվում է անսահմանափակ թվով ասույթների վրա՝ կախված որոշակի սոցիալական կամ գաղափարական դիրքորոշումներից (Sériot 1998:363)¹:

7. Սերիոն հստակ տարանջատում եւ ընդգծում է տարբերությունը «ասույթի» (*énoncé*) եւ «խոսույթի» (*discours*) միջեւ: Սերիոն համարում է, որ «ասույթը» նախադասությունների հաջորդականությունն է, որը գտնվում է իմաստաբանական խնդիրների, հաղորդակցության ժամանակ առաջացող երկու դադարների միջեւ, «խոսույթը» ասույթն է, որը դիտարկվում է խոսքի մեխանիզմների դիտանկյունից, որոնք ղեկավարում են այն: Այդպիսով, լեզվի կառուցվածքային առանձնահատկությունների դիտանկյունից տվյալ տեքստը բնորոշվում է որպես ասույթ, տեքստի ստեղծման պայմանների լեզվաբանական հետազոտության դիտանկյունից այն բնորոշվում է որպես խոսույթ (Sériot 1998:385)²:

«Քաղաքական խոսույթն» ի հայտ է եկել դասական Յունաստանում եւ զարգացել ցիցերոնյան Յռոմոս: Այն ծագել է ի պատասխան «կյանքն ու քաղաքը ղեկավարելու պահանջների (...), հանրային խոսքը վերածելով համոզելու գործիքի»՝ հատկապես քաղաքական նպատակներով (Charadeau et Maingueneau 2002:277-278)³:

Ընդունված է այն տեսակետը, որ քաղաքական խոսույթը ճառի մի տեսակ է, որի միջոցով կոնկրետ բանախոսը հետապնդում է իշխանությունը գրավելու նպատակ՝ ընդդեմ մեկ այլ անհատի, խմբի կամ կուսակցության տարվող պայքարում: Հետևաբար՝ քաղաքական խոսույթի ուսումնասիրությամբ զբաղվող գիտնականները խոսքի այդ տեսակի համար կարելու են համարում լեզվի գործաբանական դրսեւորումները: Այս ենթազլխում ներկայացված են նաեւ քաղաքական խոսույթի լեզվական առանձնահատկությունները եւ մասնավորապես՝ դրա փաստարկային ներուժը:

Երկրորդ գլխի երկրորդ ենթազլխում (**«Փաստարկման տեսակներն ու լեզվական դրսեւորումները խոսույթում»**) անդրադաձ է կատարվում փաստարկման տեսակներին եւ մասնավորապես՝ սոցիալ-քաղաքական փաստարկմանը: Ընդունված է փաստարկները բաժանել երկու հիմնական խմբի՝ փորձառական (*expérimental*) եւ տեսական (*théorique*): Որպես փաստարկների դասակարգման հիմք առաջարկվում է նաեւ հաշվի առնել լսարանի տեսակը, որի վրա տարածվում է փաստարկի ազդեցությունը: Այդ իմաստով փաստարկման բոլոր ձեւերը բաժանվում են երկու խմբի՝ համընդհանուր (*universel*) եւ համատեքստային (*contextuel*) (Баранов 2000:24)⁴:

¹ Sériot P. «La linguistique, le discours sur la langue et l'espace géo-anthropologique russe», in J.-P. Locher (éd.): *Contributions suisses au XIIIe congrès international des slavistes à Cracovie, août 1998*, Bern: Peter Lang, 1998.

² Sériot P. «La linguistique, le discours sur la langue et l'espace géo-anthropologique russe», in J.-P. Locher (éd.): *Contributions suisses au XIIIe congrès international des slavistes à Cracovie, août 1998*, Bern: Peter Lang, 1998.

³ Charadeau P. Maingueneau D. *Dictionnaire d'analyse de discours*. Paris: Seuil, 2002.

⁴ Баранов А.Н. Лингвистическая теория аргументации (когнитивный подход): Автореф. дис. ... д-ра филол. наук. - М., 2000.

Ըստ գործառույթի եւս փաստարկունը բաժանվում է երկու հիմնական խմբի՝ համագործակցային (*coopératif*) եւ բանավիճային (*polémique*) (Белова 2003:204)¹: Այս ենթազխում ներկայացվում են նաեւ խոսույթում փաստարկման վերլուծության հիմնական մոտեցումները եւ փաստարկման այն արտահայտչամիջոցները, որոնք կարող են դառնալ ուսումնասիրության առարկա՝ լեզվաբանության դիտանկյունից: Գիտական գրականությունից հայտնի է խոսույթում փաստարկման լեզվաբանական վերլուծության երեք հիմնական ուղղություն՝

1. *Կառուցվածքային լեզվաբանություն (հիմնված Ֆ. դը Սոսյուրի եւ ֆրանսիացի կառուցվածքաբանների աշխատությունների վրա)*
2. *Լեզվա-գործաբանական վերլուծություն (հիմնված Ջ. Օստինի, Ջ. Սըրլի, Պ. Գրայսի, Ջ. Լիչի, Օ. Դյուկրոյի աշխատությունների վրա)*
3. *Սոցիո-լեզվաբանական վերլուծություն (հիմնված Է. Դոֆֆմանի, Ս. Էրվին-Տրիպի, ՈՒ. Լաբովի աշխատությունների վրա)*

«Փաստարկում» հասկացությանը մեծ տեղ է վերապահել Օ. Դյուկրոն՝ իր այն աշխատություններում, որը նա կոչել է *համալիր գործաբանություն (pragmatique intégrée)* (Ducrot O., *Les échelles argumentatives*, Paris, Minuit, 1980.), (Ancombre J.C., Ducrot O., *L'argumentation dans la langue*, Bruxelles, Mardaga, 1983.) եւ որով նա հիմք է դրել փաստարկման տեսությանը լեզվի մեջ (*la théorie de l'argumentation dans la langue*): Դյուկրոն իր այդ տեսությունը հիմնականում նվիրել է փաստարկող բառերի (*mots argumentatifs*) նկարագրությանը, այն եղանակներին, որոնց լեզվաբանական կիրառումն առավել ազդեցիկ է դարձնում փաստարկումը: Սակայն մինչեւ կոնկրետ փաստարկող բառերին անդրադառնալը, դրանց դերի ու նշանակության կարեւորությունը գնահատելու համար այս ենթազխում նախ դիտարկվում է, թե առհասարակ ինչ դեր ունի փաստարկումը հաղորդակցության մեջ, որոնք են նմանություններն ու տարբերությունները դատողության ու փաստարկման միջեւ, եւ ինչ հարաբերության մեջ են փաստարկումն ու իրականությունը:

Օ. Դյուկրոյի աշխատությունները ցույց են տվել այն շրջադարձային դերը, որ խաղում են փաստարկող բառերը, այնպիսի գործարկիչները (*opérateurs*), ինչպիսիք են՝ *même, ne...que, à peine, peu, un peu*, կապակցորդները (*connecteurs*), ինչպիսիք են *mais, d'ailleurs, puisque, parce que, donc, etc.* «Կապակցորդ» եզրույթն այսօր շատ նորածեւ է ժամանակակից լեզվաբանության մեջ, սակայն գոյություն չունի մեկ ընդհանուր սահմանում այդ եզրույթի համար: Ըստ լեզվաբանների, կապակցորդ եզրույթը հանգեցրել է տերմինաբանական բանավեճի, սակայն նրանք միակարծիք են, որ կապակցորդները ծառայում են խոսույթի տարբեր հատվածները կապակցելուն: Գիտական գրականության մեջ «կապակցորդ» եզրին զուգահեռ շրջանառվում են նաեւ «ցուցիչ» (*marqueur*), «կազմակերպիչ» (*organisateur*) եւ գործարկիչ (*opérateur*) եզրերը, սակայն մենք մեր աշխատանքի համար ընդունելի ենք համարել ու կիրառել հենց «կապակցորդ» եզրը: Ըստ Պ. Շարադոյի եւ Գ. Մենգոյի, դրանք դասակարգված են երեք մեծ խմբերում, որոնք իրենց հերթին ներառում են իմաստաբանական ենթախմբեր՝

1. *Կապակցորդներ, որոնք ապահովում են պարզ կապակցում ա/ ժամանակի կապակցորդներ (après, maintenant, ensuite, etc.)*
բ/ տարածական կապակցորդներ (devant, derrière, dessus, etc.)

¹Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации. - К.: КНУ, 2003.

զ/ թվարկման (*et, aussi, également, etc.*) կամ գծային

ներառման կապակցորդներ (*d'abord, en second lieu, enfin, etc.*)

2. Ասույթային աջակցման կապակցորդներ

ա/ վերածնականերում կապակցորդներ (*c'est-à-dire, autrement dit*)

բ/ զրույցի կառուցվածքային կապակցորդներ (*bon, pis, alors, etc.*)

3. Փաստարկային կապակցորդներ (որոնք ապահովում են փաստարկային կողմնորոշումը)

ա/ զիջման կապակցորդներ (*mais, pourtant, cependant, etc.*)

բ/ բացատրման եւ ճշգրտման կապակցորդներ (*car, parce que, puisque, etc.*)

գ/ վարկածային կապակցորդ *"si"* (*si - alors*)

դ/ փաստարկի պարզ կապակցորդներ (*même, d'ailleurs, de plus, etc.*) (Charaudeau et Maingueneau 2002:126-128)¹.

Լեզվում փաստարկման տեսության վարկածն այն է, որ փաստարկող բառերը սահմանագատում են փաստարկները տեքստային տարածքում՝ լսողին ստիպելով հանգել կոնկրետ եզրակացությունների: Այս վարկածը բավականին ուշագրավ օրինակներով հիմնավորում են Ժ.Մոյշլերը եւ Ա. Ռեբուլը (Moeschler J. et Reboul A. Compréhension, pragmatique et argumentation): Հետազոտողների ներդրոշյալ (1a) օրինակից հետեւում է, որ Jean-ը լավագույն թեկնածուն չէ օգնականի պաշտոնի համար, ինչը չի երեւում (1b) օրինակում.

(1) a. Jean est intelligent, mais désordonné.

b. Jean est intelligent et désordonné.

Ըստ լեզվա-գործաբանական մոտեցման, փաստարկող բառերը սահմանափակում են ենթատեքստային ազդեցությունը, ավելին՝ դրանք սահմանափակում են ենթատեքստի ազդեցության հնարավորությունները՝ ավելացնելով կոնկրետ տեղեկություն, որը հեշտացնում է ասույթի ընկալումը:

Լեզվա-գործաբանական վերլուծությունը, սակայն, չի սահմանափակվում միայն կապակցորդների, ասույթների փաստարկային ուղղվածության ու դրանց կապակցման հետազոտությամբ: Այն առաջարկում է բազմաթիվ գործիքներ, որոնք ծառայում են խոսույթի միկրովերլուծությանը:

Երրորդ գլուխը («Փաստարկման լեզվական առանձնահատկությունները քաղաքական խոսույթում») նույնպես ունի երկու ենթագլուխ:

Առաջին ենթագլխի («Փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցները քաղաքական ելույթներում») ուսումնասիրության առարկան Ֆրանսիայի 5-րդ հանրապետության նախագահների ելույթներում առկա փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցներն են:

Վերլուծության արդյունքում հետազոտական լեզվանյութը վերաբաշխել ենք հետեւյալ խմբերում

1. Ներակա փաստարկում

2. Եզրույթների վերասահմանում

3. Հեռտորական հարց եւ միջանկյալ նախադասություն

4. Փաստարկման կապակցորդներ

5. Ձուգահեռ փաստարկում

ԽՈՒՄԲ 1. ՆԵՐՎԿԱ ՓԱՍՏԱՐԿՈՒՄ

Destin de la Communauté ! Il s'agit de faire vivre cette institution magnifique qui unit, en vertu d'un contrat passé en toute indépendance, d'une part la métropole française ainsi que les départements et les territoires d'outre-mer, d'autre part, les Républiques nées

¹Charaudeau P. et Maingueneau D. Dictionnaire d'analyse du discours, Paris, Seuil, 2002.

dans les contrées d'Afrique, où, sous les plis du drapeau tricolore, ont fleuri la Liberté, l'Égalité et la Fraternité. Dans l'ensemble ainsi formé, une place de choix est destinée à l'Algérie de demain, pacifiée et transformée, développant elle-même sa personnalité et étroitement associée à la France. Au milieu d'un monde dangereux, quel atout pour la paix des hommes, quelle carrière ouverte au progrès, quel honneur pour les Français et pour leurs frères africains. (**Discours d'investiture du général de Gaulle, Président de la République et de la Communauté, Palais de l'Élysée - 8 janvier 1959**)

Ելույթի այս հատվածում դը Գոլը խոսում է համայնքի ճակատագրի մասին եւ ընդգծում, թե ինչպիսի հնարավորություններ է այն ընձեռում՝ մասնավոր տեղ վերապահելով Ալժիրի ապագային: Դը Գոլի երդմնակալության ելույթի այս հատվածի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ նախագահի ասույթը պարունակում է առնվազն երկու կանխենթադրույթ եւ երեք ենթադրյալ: Հեղինական ընդգծում է, որ ներկայում Ալժիրն ունի դժվարություններ, որոնք պետք է հաղթահարել (a), փաստարկում է, որ երկիրն ունի ընտրության հնարավորություն (b) եւ եզրակացնում, որ դա կարող է հանգեցնել Ալժիրի ինքնուրույն զարգացմանը (c): Դը Գոլը նաեւ փաստարկում է, որ այդ հնարավորությունը Ալժիրի համար ստեղծել է Ֆրանսիան (d), ու որ Ալժիրի անկախ զարգացումը չի վտանգում Ֆրանսիայի հետ փոխհարաբերությունները (e):

- a. **Կանխենթադրույթ:** Il existe l'Algérie d'aujourd'hui qui a besoin de se pacifier et de se transformer.
- b. **Կանխենթադրույթ:** L'Algérie a du choix.
- c. **Ենթադրյալ:** Il y aura l'Algérie de demain qui pourra se développer elle-même.
- d. **Ենթադրյալ:** Cette possibilité est créée par la France d'après son principe de «la Liberté, l'Égalité et la Fraternité».
- e. **Ենթադրյալ:** Après ce développement aussi l'Algérie sera étroitement associée à la France.

ԽՈՒՄԲ 2. ԵԶՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ՎԵՐԱՍԱՀՄԱՆՈՒՄ

Ներակա փաստարկներից ոչ պակաս ուշագրավ ուսումնասիրութան նյութ է «եզրույթների վերասահմանման» երեւույթը, որով քաղաքական գործիչներին հաջողվում է ավելի մեծ ազդեցություն գործել իրենց լսարանի հոգե-հուզական աշխարհի վրա՝ փոխելով վերջինիս պատկերացումներն ու մոտեցումներն այս կամ այն երեւույթի նկատմամբ:

De ce jour, date une ère nouvelle de la politique française. Ceci n'est pas seulement dû, M. le président du Conseil Constitutionnel, à la proclamation du résultat que vous venez de rappeler et dont, par respect pour la France et pour sa longue histoire, je mesure l'honneur. Ceci n'est pas seulement dû aux 13 396 203 femmes et hommes qui m'ont fait la confiance de me désigner pour devenir le vingtième Président de la République française. Ceci est dû en réalité à la totalité des suffrages du 19 mai 1974. Ces suffrages égaux selon la règle démocratique qu'il s'agisse de ceux des femmes et des hommes, des jeunes et des moins jeunes, des travailleurs et des inactifs, et qui se sont prononcés chacun à leur manière et selon leur préférence en témoignant leur volonté de changement. (**Discours d'investiture de Valéry Giscard d'Estaing**).

Նախագահ Վալերի Ժիսկար դէստենը տեքստի այս հատվածում պարզ ձեւակերպմամբ նշում է, որ ընտրության արդյունքը որոշվում է քվերակության միջոցով, սակայն քվերակության կերտությունը փաստարկելու համար *ceci n'est pas... ceci est...* վերաձեւակերպման կապակցորդների օգնությամբ վերասահմանում է «քվերակություն» եզրույթը՝ ընդգծելով, որ ընտրությունները

ոչ միայն սովորական քաղաքական գործընթաց են, այլև ընտրողներ, որոնք մասնակցում են դրանց: Ընտրության արդյունքի բացարձակ լինելու համգամանքն ընդգծելու համար նախագահը շարունակում է նույն վերածեակերպման սկզբունքով եւ հստակեցնում, որ քվեարկողները ներկայացնում են հասարակության բոլոր սոցիալական խավերը: Եզրույթները վերասահմանելու փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցին նախագահը դիմում է, ըստ էության, իր լսարանին ներշնչելու համար այն համոզմունքը, որ հենց իրենց է վերապահված իրավունքը որոշելու, թե ով պետք է զբաղեցնի նախագահի պաշտոնն ու իրականացնի ժողովրդի կողմից պահանջվող փոփոխությունները:

Եզրույթների վերասահմանման նմանատիպ մոտցում առկա է նաև մյուս նախագահների ելույթներում, որոնց օրինակները եւս ներկայացված են աշխատանքի այս ենթագլխում:

ԽՈՒՄՐ 3. ՀՈՒՏՈՐԱՎԱՆ ՀԱՐՑ ԵՎ ՄԻՋԱՆԿՅԱԼ ՆԱԽԱՂԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆրանսիայի 5-րդ հանրապետության նախագահների ելույթների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ նախագահները փաստարկելու նպատակով հաճախ նաև հռետորական հարց են կիրառում.

Peut-on accepter, au siècle de l'Internet, que la France conserve un taux d'illettrisme de près de 10 % ? Peut-on accepter que près de 20 % des enfants entrant en sixième ne maîtrise pas la lecture, l'écriture et le calcul ? Peut-on accepter que chaque année 60 000 jeunes quittent l'école à 16 ans sans aucune qualification reconnue ? Peut-on accepter que l'échec universitaire frappe chaque année près de 20 % des étudiants inscrits en DEUG ?

(Discours de M. Jacques CHIRAC à Saint-Cyr-sur-Loire (campagne électorale pour l'élection présidentielle) Saint-Cyr-sur-Loire, Indre-et-Loire, le mercredi 27 février 2002).

Նախագահ ժակ Շիրակն այս ելույթում խոսում է ֆրանսիացիների կրթական հիմնախնդիրների մասին: Նախագահը լսարանին է ցանկանում փոխանցել իր մտահոգությունները: Ելույթի ամբողջ հատվածը բաղկացած է հռետորական հարցերից, որոնցով, սակայն, նախագահը ոչ թե հարց է ուղղում լսարանին, այլ փորձում համոզել, որ չի կարելի ինտերնետի դարաշրջանում ունենալ մոտ 10% անգրագիտություն, չի կարելի հանդուրժել, որ 6-րդ դասարանի երեխաների գրեթե մեկ քառորդը չգիտի կարդալ, գրել եւ հաշվել, չի կարելի հանդուրժել, որ ամեն տարի 60 հազար երիտասարդ դպրոցն ավարտում է առանց որեւէ որակավորման, չի կարելի հանդուրժել, որ յուրաքանչյուր տարի ընդհանուր համալսարանական կրթություն ստացող ուսանողների մոտ 20 % -ը ձախողվում է: Իր ասույթը փաստարկելու եւ իր համոզմունքները լսարանի համոզմունքների մասը դարձնելու համար է հենց նախագահ Շիրակը գործածում հռետորական հարցը:

Ֆանսիացի քաղաքական գործիչների ելույթներին հռետորական հարցից բացի, որպես փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոց, բնորոշ են նաև միջանկյալ նախադասությունները.

Mais je crois qu'au point de vue de la sécurité, nous avons atteint un degré tel, à l'heure actuelle, que le risque peut être considéré comme tout à fait minime.

D'abord une remarque qu'on fait toujours avec la plus extrême prudence, c'est que voilà une forme d'énergie nouvelle qui n'a encore entraîné la mort de personne.

On ne peut pas en dire autant, hélas, des mines de charbon, on ne peut même pas en dire autant de la construction de grands barrages qui ont entraîné jadis des accidents provoquant la mort de dizaines et parfois de centaines de personnes. Simplement, constatons que jusqu'à présent, et je dirai grâce au ciel, il n'y a eu la mort de personne. Ensuite, je crois que

l'opinion, et je la comprends, ne sait pas très bien ce qui se passe dans une centrale. (**La France et le nucléaire: interview de M. Valéry Giscard d'Estaing à Europe 1, diffusée le vendredi 18 Janvier 1980**)

Նախագահ Վալերի ժխկար դ'Էստենն այս ելույթում խոսում է միջուկային էներգիայի՝ մասնավորապես անվտանգության խնդիրների մասին: Ելույթի այս հատվածում նախագահը ներկայացնում է մի քանի թեզ եւ դրանց ճշմարտացիությունը փաստարկելու համար դիմում է միջանկյալ նախադասությունների օգնությանը: Նախ նախագահը համոզվում է հայտնում, որ իրենք հասել են անվտանգության կոնկրետ աստիճանի, ինչը նվազեցնում է ռիսկերը (*[...] au point de vue de la sécurité, nous avons atteint un degré tel, à l'heure actuelle, que le risque peut être considéré comme tout à fait minime.*): Ելույթի մյուս հատվածում նախագահն ընդգծում է, որ դեռեւս մահվան որել է դեպք չի արձանագրվել, սակայն անվտանգությունը կարելի էրեւելուց բացի, միեւնույն ժամանակ փաստարկելով, որ ինքը չի թերագնահատում նախախնամության դերն այդ հարցում (*[...] constatons que jusqu'à présent, et je dirai grâce au ciel, il n'y a eu la mort de personne.*): Եվ ի վերջո նախագահը միջանկյալ նախադասությամբ փաստարկում է, որ ինքը հասկանում է անհանգստացողներին (*[...] je crois que l'opinion, et je la comprends, ne sait pas très bien ce qui se passe dans une centrale.*) միեւնույն ժամանակ վստահեցնելով, որ ինքն այդքան էլ չի կիսում անհանազատությունը, քանի որ անհնազատացողներն իրականում չեն պատկերացնում ինչ է կատարվում ներսում:

ԽՈՒՄԲ 4. ՓԱՏՏԱՐԿՄԱՆ ԿՂՂԱԿՑՈՐՆԵՐ

Ատենախոսության այս հատվածում համակողմանի վերլուծության ենք ենթարկել այն կապակցորդները, որոնք բնորոշ են քաղաքական խոսույթին եւ առավել շատ են հանդիպում Ֆրանսիայի 5-րդ հանրապետության նախագահների ելույթներում:

Մեր հետազոտությունը թույլ է տալիս պնդել, որ որպես փաստարկման կապակցորդ քաղաքական խոսույթին խիստ բնորոշ է *mais* շաղկապի կիրառությունը: Ստորեւ ներկայացված է հատված գեներալ դը Գոլի ելույթից.

[E1] Au cours du dernier demi siècle, il a subi les blessures et les déchirements les plus graves de son histoire. [E2] Mais, voici qu'une occasion soudaine s'est offerte à lui de sortir du doute, des divisions, des humiliations. (**Discours d'investiture du général de Gaulle**)

Երդմնակալության տեքստի այս հատվածում դը Գոլն անդրադարձ է կատարում այն դժվարություններին, որոնց միջով անցել է Ֆրանսիայի հանրապետությունը՝ ընդգծելով, որ դրանք եղել են վերջին 50 տարվա ամենածանր փորձությունները, սակայն միեւնույն ժամանակ հաջորդ ասություն, որը տեքստի մեջ ներմուծված է *mais* կապակցորդի օգնությամբ, նախագահը փաստարկում է, որ Ֆրանսիան այժմ ունի հնարավորություն հաղթահարելու դրանք ու դուրս գալու ստեղծված վիճակից: Այստեղ ուշագրավ է, որ *mais* կապակցորդը դը Գոլը գործածում է երկու լիովին անկախ նախադասություն իրար կապակցելու նպատակով, որոնցից մեկը փաստարկ է մյուսի համար: Այսինքն դե Գոլը հենց *mais*-ի օգնությամբ է փաստարկում, որ չնայած E1-ի գոյությանը E2-ը լիովին հնարավոր է: Այս ասույթի ուսումնասիրությունից հետեւում է, որ *mais*-ն ոչ միայն կապակցում է E1 եւ E2-ը՝ որպես շաղկապ, այլ ուժեղացնում է E2-ի համոզելու ու լսարանի վրա ազդեցություն գործելու ներուժը՝ հանդես գալով որպես փաստարկման կապակցորդ:

Ֆրանսիայի նախագահների քաղաքական ելույթների տեքստերում, իսկապես, ակնհայտ է, որ զիջման կապակցորդների շարքում քաղաքական

գործիչներն առաջնահերթությունը վերապահում են *mais*-ին, սակայն, ոչ շատ հաճախ, հանդիպում ենք նաեւ *pourtant* կապակցորդի գործածմանը: Չնայած ակնհայտ է, որ եթե *mais*-ն առավելապես կիրառվում է երկու ասույթներ միմյանց կապելու եւ մեկի միջոցով մյուսն ընդունելի դարձնելու համար, ապա *pourtant*-ն ավելի շատ գործածավում է կոնկրետ ասույթի փաստարկային ներուժն անրապնդելու համար:

[...] Ou, au contraire, sécheresses interminables dans des régions pourtant non désertiques... [...] (**Discours de M. Jacques CHIRAC à Avranches (campagne électorale pour l'élection présidentielle) Avranches, Manche, le lundi 18 mars 2002**)

Ժակ Շիրակն իր այս ելույթում խոսում է կլիմայի անսովոր դրսեւորումների, 1999 թվականի փոթորիկների ու զանգվածային ջրհեղեղների մասին: Սակայն կլիմայական փոփոխությունների բացասական հետեւանքների վերաբերյալ իր մտահոգություններն առավել փաստարկված դարձնելու համար Շիրակը խոսում է նաեւ երաշտների մասին ու հենց *pourtant* կապակցորդի օգնությամբ փաստարկում, որ այդ երաշտներն առավել անհանգստացնող են, քանի որ գրանցվել են ոչ անապատային շրջաններում: Ակնհայտ է, որ Շիրակի ելույթի այս հատվածի փաստարկային ներուժն ուղղակիորեն ապահված է *pourtant* կապակցորդի կիրառությամբ՝ հակառակ դեպքում նախագահի ելույթը կլիներ ընդամենը երաշտի մասին, որն այնքան էլ տարօրինակ երեւոյթ չէ բնութայն մէջ:

Ֆրանսիայի 5-րդ հանրապետության նախագահների ելույթների ուսումնասիրությունից պարզ է դառնում, որ քաղաքական խոսույթին բնորոշ է նաեւ բացատրման եւ ճշգրտման *parce que* կապակցորդի կիրառությունը:

[E1] Exigence de rassembler les Français [E2] parce que la France n'est forte que lorsqu'elle est unie et qu'aujourd'hui elle a besoin d'être forte pour relever les défis auxquels elle est confrontée. (**Discours d'investiture de Nicolas Sarkozy**).

Իր այս ասույթում նախագահ Սարկոզին խոսում է Ֆրանսիայի ժողովրդի համախմբման մասին: Համախմբման կարելությունը փաստարկելու համար նախագահը կիրառում է բացահայտման եւ ճշգրտման *parce que* կապակցորդը: Այսինքն այստեղ գործում է փաստարկման անենապարզ բանաձեւը՝ [E2] ասույթը կիրառվում է [E1] ասույթն ընդունելի դարձնելու համար: Այդ բանաձեւի կենսունակությունն էլ ապիովվում է հենց *parce que* փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցի օգնությամբ:

Բացատրման եւ ճշգրտման արտահայտչամիջոցների շարքում քաղաքական ելույթներին բնորոշ է նաեւ *car* շարկապի կիրառությունը:

Մեր ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ քաղաքական խոսույթին բնորոշ է նաեւ փաստարկի պարզ կապակցորդների կիրառությունը: Դրանց շարքում բավական հաճախ կարելի է հանդիպել *même* կապակցորդի գործածմանը: Դիտարկենք մեկ օրինակ.

L'intérêt national pour la Nation, l'intérêt commun dans la Communauté, voilà donc ce que, maintenant comme hier, j'ai le devoir de représenter et de faire valoir en tout cas, même d'imposer s'il arrivait que le salut public l'exigeât. (**Discours d'investiture du général de Gaulle**).

Իր այս ասույթում դը Գոլն ընդգծում է, որ անենակարելորդ համազգային շահն է եւ փաստարկելու համար, թե այդ շահն այնքան կարելոր է, որ դրա իրացման համար նախագահը կարող է նաեւ պարտադրանք կիրառել գործածում է *même* փաստարկի պարզ կապակցորդը: Առանց այդ կապակցորդի դը Գոլի ասույթը կարող էր ընկավել բոլորովին այլ կերպ. այն է՝ ոչ թե նախագահը ցանկանում է պաշտպանել ազգային շահը, այլ նախագահը դրսեւորում է մենիշխանական նկրտումներ: Քաղաքական ելույթներում քաղաքական գործիչներն իրենց

մտքերն առավել համոզիչ դարձնելու համար դիմում են նաեւ փաստարկի այնպիսի պարզ կապակցորդների կիրառմանը, ինչպիսիք են *de plus, moins, d'ailleurs* լեզվարտահայտչամիջոցները:

Ֆրանսիայի 5-րդ հանրապետության նախագահների ելույթներին բնորոշ են նաեւ ժամանակի կապակցորդները, որոնք նախագահները գործածում են որպես փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոց:

A présent, la réalisation des armements nucléaires vient à son tour apporter un bouleversement complet dans ce qui est la sécurité et, par conséquent, dans ce qui est la politique des États, et cela dès le temps de paix. A plus forte raison serait-ce le cas en temps de guerre. (**Allocution de Charles de Gaulle à l'École Militaire, 15 février 1963**)

1963 թվականին Ռազմական դպրոցում նախագահ ղը Գոլը ելույթ է ունենում միջուկային զենքի եւ դրանով սպառազինվելու միտումների մասին: Նախագահը ելույթում հստակ խոսում է միջուկային զենքի բոլոր հնարավոր բացասական հետեւանքների մասին: Նախագահի ելույթի այս հատվածում ուշագրավն այն է, որ հենց սկզբում ղը Գոլը դիմում է *à présent* ժամանակի կապակցորդի օգնությանը՝ ոչ միայն թեմայի արդիականությունն ընգծելու, այլ՝ նախելառաջ փաստարկելու համար, թե ինչու է ինքը որոշել հենց այսօր խոսել միջուկային սպառազինության վտանգների մասին՝ դրանով իսկ համոզվումք ներշնչելով լսարանին, որ սա խնդիր է, ինչին պետք է անդրադառնալ առանց ժամանակ կորցնելու:

Մեր ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս նաեւ, որ Ֆրանսիացի քաղաքական գործիչներին ոչ այնքան հաճախ, որքան ժամանակի կապակցորդները, բայցեւայնպես բնորոշ են նաեւ տարածական կապակցորդները.

Monsieur le Maire, Monsieur le Président du Conseil Régional, Mes chers amis, Dans cette magnifique région d'Avranches avec, sous les yeux, ce joyau qu'est le Mont Saint-Michel, comment ne pas éprouver fortement un sentiment de responsabilité? naturel.

(**Discours de M. Jacques CHIRAC à Avranches (campagne électorale pour l'élection présidentielle) Avranches, Manche, le lundi 18 mars 2002**)

Նախագահ ժակ Շիրակն այս նախընտրական ելույթում խոսում է Ֆրանսիայի մշակութային ժառանգության, այն արժեվորելու ու պահպանելու մասին: Նախագահը ելույթի այս հատվածում, ըստ ելույթան, փորձում է լսարանին ներշնչել այն համոզվումքը, որ ինքը գիտակցում է իր պատասխանատվությունն այդ ժառանգության նկատմամբ, եւ այդ նապատակին հասնելու համար էլ դիմում է *dans (Dans cette magnifique région d'Avranches [...])* եւ *sous (...Jsous les yeux, ce joyau qu'est le Mont Saint-Michel [...])* տարածական կապակցորդների գործածմանը՝ ապահովելով իր ատույթի փաստարկային ներուժը:

Ֆրանսիայի 5-րդ հանրապետության նախագահների ելույթներում ակնհայտ է նաեւ, որ քաղաքական գործիչները խոսքի փաստարկային ներուժը մեծացնելու համար դիմում են նաեւ թվարկման կամ գծային ներառման կապակցորդների կիրառմանը.

[...] L'essentiel, pour jouer un rôle international, c'est d'exister par soi-même, en soi-même, chez soi. Il n'y a pas de réalité internationale qui ne soit d'abord une réalité nationale. Il faut qu'un pays qui veut jouer son rôle dans le monde prenne les voies qui le lui permettent. Or, cela revient, d'abord, à se constituer un État. (**Allocution de Charles de Gaulle prononcée à l'Assemblée Fédérale du Mali, 13 décembre 1959**)

Նախագահ Շառլ ղը Գոլը Մալիի Դաշնային ժողովում ելույթի ժամանակ խոսում է Մալիի քաղաքական ուղեմիջի մասին՝ մասնավորապես անդրադառնալով այդ պետության միջազգային ասպարեզում հնարավոր դերակատարության մասին:

Որպես ավելի հին քաղաքական ավանդույթներ ունեցող երկրի ղեկավար, դը Գոլը խորհուրդ է տալիս, թե ինչ է պետք անել միջազգային կշիռ ձեռք բերելու համար՝ մատնանշելով, որ առաջնահերթորեն պետք է լուծել ներքին խնդիրները, քանի որ միջազգային իրականությունն ուղղակիորեն բխում է ազգային իրականությունից: Իր այս միտքը փաստարկելու համար էլ դը Գոլը գործածում է *d'abord* գծային ներառման կապակցորդը՝ լսարանին համոզելու համար, որ ամեն բան սկսվում է պետությունից, հետևաբար նախեառաջ անհրաժեշտ է կառուցել պետություն:

Փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցների շարքում Ֆրանսիայի 5-րդ հանրապետության նախագահների ելույթներին բնորոշ են նաև գրույցի կառուցվածքային կապակցորդները.

La France a besoin et chacun le sait, d'abord d'un système éducatif perfectionné assurant la formation intellectuelle et professionnelle complète de la jeunesse française et à cet égard que faut - il faire? Alors, il faut d'abord achever les réformes qui sont actuellement à l'étude [...] Il faut donc traiter le problème de l'éducation dans son ensemble et faire en sorte que nous puissions avoir un des systèmes éducatifs les plus avancés du monde. (**Cinq questions des Français à M. Valéry Giscard d'Estaing sur l'inflation, l'indemnisation du chômage, les personnes âgées, l'éducation, une émission de IT. avec la collaboration de la SOFRES, le 6 Janvier 1975**)

Նախագահ Վալերի ժխկար դ' Էստենը ելույթում խոսում է կրթական համակարգի անհրաժեշտ բարեփոխումների մասին՝ նշելով, որ այսօր դա երիտասարդության առջև ծառայած առաջնահերթ մարտահրավերներից մեկն է: Լսարանին համոզելու համար, որ բարեփոխումներն անհրաժեշտ են եւ անխուսափելի, նախագահն իր ասույթը կառուցում է հռետորական հարցի միջոցով (*[...] que faut - il faire?*) եւ ապա փաստարկում գործածելով *alors* գրույցի կառուցվածքային կապակցորդը (*Alors, il faut d'abord achever les réformes qui sont actuellement à l'étude[...]*): ժամանակի պահանջների մասին խոսելով նախագահը կարեւորում է կրթական համակարգի խնդիրների համալիր դիտարկումը, եւ այդ կարեւորությունը փաստարկելու նպատակով էլ կիրառում *donc* գրույցի կառուցվածքային կապակցորդը (*Il faut donc traiter le problème de l'éducation dans son ensemble[...]*):

Նախագահների ելույթներում հանդիպում ենք նաև փաստարկման մեկ այլ լեզվարտահայտչամիջոցի, որին գիտական գրականությունը տվել է վերածեւակերպման կապակցորդ անվանումը:

Pour la France, à qui sa situation géographique, sa raison d'être historique et sa nature politique interdisent la neutralité, pour la France qui, d'autre part, n'entend pas remettre son destin en propre à un étranger, si amical qu'il puisse être, il est absolument nécessaire qu'elle ait de quoi agir dans la guerre, autrement dit un armement atomique. (**Allocution de Charles de Gaulle à l'Ecole Militaire, 15 février 1963**)

Ռազմական դպրոցում ունեցած այս ելույթում նախագահ Շառլ դը Գոլը խոսում է սպառազինության ժամանակակից խնդիրների մասին: Նախագահը համոզմունք է հայտնում, որ Ֆրանսիան, ինչպի առնելով աշխարհագրական դիրքը, պատմական հիմքերը եւ քաղաքական բնույթը, չի կարող չեզոք մնալ այս հարցում եւ պետք է անպայման ունենա միջոցներ պատերազմելու համար, իսկ միջոցներից ամենակարեւորը միջուկային զենքն է: Հենց այդ միտքը փաստարկելու համար էլ նախագահ Շառլ դը Գոլը գործածում է *autrement dit* վերածեւակերպման կապակցորդը (*[...] il est absolument nécessaire qu'elle ait de quoi agir dans la guerre, autrement dit un armement atomique.*)

Ֆրանսիայի 5-րդ հանրապետության նախագահների ելույթների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ ֆրանսիական քաղաքական խոսույթին

բնորոշ է նաեւ *si* վարկածային կապակցորդի գործածումը որպէս փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոց:

Il y a également les prévisions alarmistes des experts. Elles nous annoncent pour 2020, si nous ne faisons rien, la désertification de la moitié des continents et des difficultés d'accès à l'eau potable pour deux habitants de la planète sur trois. (**Discours de M. Jacques CHIRAC à Avranches (campagne électorale pour l'élection présidentielle) Avranches, Manche, le lundi 18 mars 2002**)

Նախագահ ժակ Շիրակը ելույթի այս հատվածում խոսում է փորձագետների այն ահազանգի մասին, որն առնչվում է բնապահպանական խնդիրներին ու մասնավորապես՝ արդեն 2020 թվականին խնելու ջրի պաշարների նվազմանը: Նախագահը ցանկանում է, որ լսարանը գիտակցի եւ գնահատի վտանգի իրական չափն ու լրջությունը: Միեւնույն ժամանակ Շիրակը փորձում է լսարանին ներշնչել այն համոզմունքը, որ մարդիկ պարտավոր են ինչ որ բան անել այդ վտանգներին դիմակայելու համար եւ ելույթի վերջում շեշտում, թե քաջ գիտակցում է, որ ինքը եւս անելիք ունի այդ բնագվառում եւ դրան է միտված ֆրանսիացիներին առաջարկվող իր քաղաքական ծրագիրը: Փաստարկելու համար իր այն միտքը, որ մարդիկ պատասխանատու են անապատացման համար եւ կարող են փոխել իրադրությունը, նախագահ ժակ Շիրակը դիմում է *si* վարկածային կապակցորդի գործածմանը (*Elles nous annoncent pour 2020, si nous ne faisons rien, la désertification de la moitié des continents et des difficultés d'accès à l'eau potable pour deux habitants de la planète sur trois*):

ԽՈՒՄԲ 5. ԶՈՒԳԱՅԵՆ ՓԱՍՏԱՐԿՈՒՄ

«Բառակրկնությունը» (*anaphore*) ոճական դարձույթ է, որն առավել բնորոշ է չափածո ստեղծագործություններին եւ ապահովում է դրանց ռիթմն ու արտահայտչականությունը: Ֆրանսիայի 5-րդ հանրապետության նախագահների ելույթների մեր ուսումնասիրությունը, սակայն, հանգեցրեց մի ուշագրավ դիտարկման, որ բառակրկնությունը ոչ միայն կարող է բնորոշ լինել խոսույթի այդ տեսակին, այլ ավելին՝ այն կարող է հանդես գալ որպէս փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոց.

Je pense avec émotion à cette attente, à cette espérance, à ce besoin de croire à un avenir meilleur qui se sont exprimés si fortement durant la campagne qui vient de s'achever. Je pense avec gravité au mandat que le peuple français m'a confié et à cette exigence si forte qu'il porte en lui et que je n'ai pas le droit de décevoir.

Exigence de rassembler les Français parce que la France n'est forte que lorsqu'elle est unie et qu'aujourd'hui elle a besoin d'être forte pour relever les défis auxquels elle est confrontée.

Exigence de respecter la parole donnée et de tenir les engagements parce que jamais la confiance n'a été aussi ébranlée, aussi fragile.

Exigence morale parce que jamais la crise des valeurs n'a été aussi profonde, parce que jamais le besoin de retrouver des repères n'a été aussi fort.

[...] (**Discours d'investiture de Nicolas Sarkozy**)

Մեր կարծիքով վերը ներկայացված տեքստի պարբերությունները միմյանց նման են ոչ միայն կառուցվածքով, այլև ներքին բովանադակությամբ ու փաստարկման առանձնահատկությամբ: Ակնհայտ է, որ այստեղ նախագահ Սարկոզին դիմում է բառակրկնության օգնությանն ասելիքի կարելությունը ընդգծելու համար եւ այդ նպատակով գործածում է պահանջ (*exigence*) բառը: Լսարանին համոզելու համար Սարկոզին բոլոր պարբերություններում փաստարկի արտահայտման համար գործածում է բացահայտման եւ ճշգրտման

parce que կապակցորդը: Այս տեքստի ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս ընդգծել երեք ուշագրավ առանձնահատկություն.

ա/ բառակրկնություն (exigence)

բ/ փաստարկի միեւնույն կապակցորդի կիրառություն (parce que)

գ/ տեքստի զուգահեռ կառուցվածք:

Այս երեք առանձնահատկությունները հանդիպում են այլ ելույթներում եւս ու թույլ են տալիս առաջ քաշել փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցի մի նոր վարկած, որը բնութագրելու համար մենք առաջարկում ենք գործածության մեջ դնել «զուգահեռ փաստարկում» (*argumentation parallèle*) եզրույթը:

Երրորդ գլխի երկրորդ ենթագլխում (**«Փաստարկումը տեքստի կառուցվածքի մակարդակում»**) քննության ենք առել փաստարկման երեւույթը տեքստի կառուցվածքի մակարդակում:

Ժամանակակից լեզվաբանությունն այսօր մեծ տեղ է վերապահում խոսույթի տեքստային վերլուծությանը, որն այլ կերպ կոչում են նաեւ «տեքստի լեզվաբանություն» (*linguistique textuelle* /J-M. Adam/):

Հիմք ընդունելով «տեքստի լեզվաբանության» ժամանակակից մոտեցումները, աշխատանքի այս հատվածում որպէս հետազոտության նյութ ընտրել ենք Ֆրանսիայի 5-րդ հանրապետության նախագահների այն ելույթները, որոնցում, մեր կարծիքով, փաստարկումը ոչ միայն անհրաժեշտություն է, այլեւ՝ առաջնային նպատակ: Մյուս սկզբունքը, որով ընտրել ենք մեր հետազոտության նյութը, տեքստերի համեմատաբար ոչ մեծ ծավալն է, որպէսզի ուսումնասիրվող խնդիրն առավել ակնհայտորեն բացահայտվի:

[1] A vous tous, Roumaines et Roumains, je dis ce soir combien je suis honoré, heureux, touché, de vous avoir rendu visite.

[2] J'en suis honoré, parce qu'ainsi j'ai pu vous apporter le salut de mon pays. Il y a bien longtemps que nos deux peuples sont amis. Mais c'est surtout au cours des grandes épreuves de ce siècle qu'on a apprécié, en France, toute la valeur de la Roumanie. [...] Nous savons que la Roumanie, bien que réduite dans sa superficie, en est sortie plus roumaine que jamais.

[3] Je suis heureux d'être venu. Car, à côté des belles et nobles choses que le passé vous a léguées, j'ai vu quels progrès modernes vous êtes en train d'accomplir, dans l'industrie, l'agriculture, l'enseignement, la technique. [...] Mais aussi j'ai vu votre peuple, fier, actif et bien vivant.[...] Aucun pays du monde ne pourrait s'en réjouir plus que la France qui, depuis toujours et surtout aujourd'hui, aime et estime la Roumanie ; la France qui souhaite ardemment la voir forte et prospère ; la France qui compte la trouver à ses côtés afin d'aider notre Europe à respirer enfin librement, grâce à l'indépendance de chaque nation, à la fin des blocs opposés, à la franche coopération établie d'un bout à l'autre pour la paix et pour le progrès.

[4] Je suis touché jusqu'au plus profond de mon âme par votre accueil, par la façon dont la France, en ma personne, a été reçue chez vous [...]

(L'allocation radiodiffusée et télévisée du Général de Gaulle prononcée à Bucarest)

Ինչպէս տեսնում ենք, ելույթի տեքստի հենց առաջին պարբերությունը [1] դե Գոլը սկսում է ոչ թե նկարագրական կամ պատմողական նախաբանով, այլ փաստարկով՝ լսարանին ներշնչելու այն համոզմունքը, որ իր համար պատիվ է ռունիմացիներին այցելելը ([...] **je dis ce soir combien je suis honoré, heureux, touché, de vous avoir rendu visite**). Նախագահը ելույթի տեքստի երկրորդ պարբերությունում [2], ըստ էության, ամրապնդում է առաջինում ներկայացրած միտքը՝ գործածելով *parce que* բացատրման եւ ճշգրտման կապակցորդը՝ փաստարկելով, որ իր համար պատիվ է ոչ միայն ռունիմացիներին այցելելը,

այլեւ իր պետության ողջույնները փոխանցելը (**J'en suis honoré, parce qu'ainsi j'ai pu vous apporter le salut de mon pays**). Այս պարբերությունում ղը Գոլը խոսում է նաեւ Ֆրանսիացիների եւ ռումինացիների երկարատեւ բարեկամության մասին, սակայն համոզմունք է հայտնում, որ ներկա դարի մարտահրավերները հաղթահարելու միջոցով է Ֆրանսիայի համար առավել ցայտուն դարձել Ռումինիայի իրական արժեքը: Այս համոզմունքը փաստարկելու համար ղը Գոլը կիրառում է *mais* զիջման կապակցորդը (**Il y a bien longtemps que nos deux peuples sont amis. Mais c'est surtout au cours des grandes épreuves de ce siècle qu'on a apprécié, en France, toute la valeur de la Roumanie**). Այս պարբերության հաջորդ հատվածում ղը Գոլը խոսում է այն մասին, որ Ֆրանսիացիները հասկանում են, թե ինչ կորուստներ են կրել եւ ինչ զոհաբերությունների են դիմել ռումինացիները եւ գնահատում են, թե ինչ քաջությամբ են նրանք դա արել: Դը Գոլը ելույթում նաեւ խոսում է այն մասին, որ այդ պայքարի արդյունքն արդարացված է եւ գործածելով *bien que* զիջման կապակցորդը փաստարկում է, որ իր համոզմունքը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ ռումինացիները չնայած անգամ տարածքային կորստին, ոչ միայն պահել, այլեւ ամրապնդել են իրենց ինքնությունը (**Nous savons que la Roumanie, bien que réduite dans sa superficie, en est sortie plus roumaine que jamais**). Ելույթի տեքստի երրորդ պարբերությունում [3] ղը Գոլը վերահաստատում է, որ այցն իրեն ուրախություն է պատճառել՝ հատկապես, երբ ինքը տեսել է այն առաջընթացը, որ առկա է երկրի ամենատարբեր բնագավառներում: Իր այս միտքը փաստարկելու համար նախագահը գործածում է *car* բացատրման եւ ճշգրտման կապակցորդը (**Je suis heureux d'être venu. Car, à côté des belles et nobles choses que le passé vous a léguées, j'ai vu quels progrès modernes vous êtes en train d'accomplir, dans l'industrie, l'agriculture, l'enseignement, la technique**). Լսարանին առավել վստահեցնելու համար, որ Ֆրանսիան լիովին ողջունում է Ռումինիայի հաջողությունները, նախագահ ղը Գոլն իր ելույթի այս հատվածում դիմում է առավել ազդեցիկ փաստարկի օգնությամբ՝ դրա համար կիրառելով փաստարկման միանգամից երկու լեզվարտահայտչամիջոց՝ *mais* եւ *aussi* կապակցորդները ([...] **Mais aussi j'ai vu votre peuple, fier, actif et bien vivant [...]**). Ելույթի տեքստի նույն պարբերությունում ղը Գոլը կարելորում է Ռումինիայի զարգացումը, իր այդ համոզմունքը փաստարկելու համար նա Եվրոպայի ազատությունը պայմանավորում է յուրաքանչյուր առանձին ազգի անկախությամբ եւ համագործակցությամբ՝ հանուն խաղաղության եւ առաջընթացի ([...] **la France qui, depuis toujours et surtout aujourd'hui, aime et estime la Roumanie ; la France qui souhaite ardemment la voir forte et prospère ; la France qui compte la trouver à ses côtés afin d'aider notre Europe à respirer enfin librement, grâce à l'indépendance de chaque nation, à la fin des blocs opposés, à la franche coopération établie d'un bout à l'autre pour la paix et pour le progrès**). Տեքստի վերջին [4] պարբերությունում ղը Գոլը համոզմունք է հայտնում, որ իր նկատմամբ ցուցաբերած վերաբերմունքն արտացոլում է այն վերաբերմունքը, որ գոյություն ունի Ֆրանսիայի հանդեպ եւ փաստարկելու համար այն համոզմունքը, որ այդ վերաբերմունքը շատ կարելոր է ինչպես իր, այնպես էլ երկրի համար՝ դիմում է հուզարտահայտչական միջոցների եւ ընդգծում, որ զգացված է մինչեւ հոգու խորքը (**Je suis touché jusqu'au plus profond de mon âme par votre accueil, par la façon dont la France, en ma personne, a été reçue chez vous [...]**).

Դը Գոլի այս ելույթի բոլոր չորս պարբերությունների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ ամբողջ տեքստում, իսկապես, նախագահը լսարանին է փոխանցում

կոնկրետ ուղերձներ եւ դրանք նրա համոզմունքների մասը դարձնելու համար գործածում տարբեր փաստարկներ:

Եվ այսպես, ըստ գիտական գրականության, քաղաքական ելույթների տեքստերի կառուցվածքը, որպես կանոն, բաղկացած է երեք հիմնական մասից՝ նախաբան, հիմնական մաս եւ եզրակացություն: Դրանցից յուրաքանչյուրն ունի կոնկրետ ու որոշակի գործառույթ:

- *Նախաբանը (exordium, narratio) նպատակ ունի գրավել լսարանի ուշադրությունը, նաեւ հիմնավորել նրա ընտրությունը, այսինքն՝ լսարանին պատրաստել հետագա տեղեկությունն ընկալելու համար:*
- *Հիմնական մասը (argumentatio: confirmatio/refutatio), որպես քաղաքական խոսույթի կառուցվածքային միավոր, ներառում է նյութի շարադրանքը եւ փաստարկումը: Տեղեկության շարադրանքի համար հիմնականում կիրառվում են ինդուկտիվ եւ դեդուկտիվ մեթոդները:*
- *Քաղաքական ելույթների վերջաբանն (peroratio) իրենից ներկայացնում է խոսողի հետահայաց վերլուծությունը, որ վերադառնում է հիմնական մասի կարելոդագույն դրույթներին եւ կառուցում վերջաբանը, որպես դրանց մասին հիշեցում: Քաղաքական ելույթի տեքստերին բնորոշ է շրջանակային կրկնության գործածումը. ելույթի վերջին հատվածը գրեթե միշտ կրկնում է նախաբանի համպատասխան հատվածները (Алексеев 2001:15)¹:*

Ֆրանսիայի 5-րդ հանրապետության նախագահների ելույթների տեքստերի մեր ուսումնասիրությունը, սակայն, ի հայտ բերեց եւս մեկ ուշագրավ երևույթ: Փաստարկումը դիտարկելով տեքստի կառուցվածքի մակարդակում, կարող ենք եզրակացնել, որ քաղաքական գործիչներն իրենց համոզմունքները փաստարկելու համար ոչ թե ընտրում են ելույթի կոնկրետ ու որոշակի հատվածը, այլ փաստարկումն առկա է քաղաքական ելույթի ամբողջ տեքստի մակարդակում՝ սկզբից մինչեւ վերջ:

Ատենախոսության **Ամփոփում** բաժնում ներկայացված են այն եզրակացությունները, որոնց հանգել ենք թեմայով հետազոտության արդյունքում.

1. Փաստարկումը «նոր հռետորության» հիմքն է եւ այն տրամաբանությունից, սոցիոլոգիայից ու հոգեբանությունից գատ, մեծապես նաեւ լեզվաբանության ու մասնավորապես գործաբանության ուսումնասիրման առարկան է: Ինչպես ու ինչ միջոցներով փաստարկելու հարցն այսօր ժամանակակից լեզվաբանության ուշադրության կենտրոնում է:
2. Լեզվում փաստարկման տեսության վարկածն այն է, որ փաստարկող բառերը սահմանազատում են փաստարկները տեքստային տարածքում լսողին ստիպելով հանգել կոնկրետ եզրակացությունների:
3. Քաղաքական խոսույթը միջգիտակարգային երևույթ է և քաղաքագիտության ու այլ հասարակական գիտություններից գատ գտնվում է նաեւ լեզվաբանության ուսումնասիրության առանցքում, քանի որ այն իրականացնում է խոսողական-ներգործական գործառույթ:

¹Алексеев А.П. Аргументация. Познание. Общение. - М.: Изд-во МГУ, 2001.

4. Քաղաքական խոսույթին հատուկ են փաստարկման հետեւյալ լեզվարտահայտչամիջոցները՝ ներակա փաստարկումը, եզրույթների վերասահմանումը, հռետորական հարցը, միջանկյալ նախադասությունները, ժամանակի, տարածական, թվարկման կամ գծային ներառման, զրույցի կառուցվածքային, վերածեւակերպման, զիջման, բացատրման եւ ճշգրտման, փաստարկի պարզ ու վարկածային կապակցորդները:
5. Քաղաքական ելույթների տեքստերի զուգահեռ կառուցվածքն ու բառակրկնության հնարքը քաղաքական գործիչները կիրառում են ոչ միայն իրենց խոսքին ոճաբանական առանձնահատկություն հաղորդելու, այլեւ՝ փաստարկելու նպատակով: Ըստ այդմ, փաստարկման արդեն հայտնի միջոցների շարքը կարելի է համալրել փաստարկման նոր վարկածով, որը լիովին կարող է կրել «զուգահեռ փաստարկում» անվանումը եւ պնդել, որ «զուգահեռ փաստարկումը» եւս բնորոշ է քաղաքական խոսույթին:
6. Քաղաքական գործիչներն իրենց համոզմունքները փաստարկելու համար ոչ թե ընտրում են իրենց ելույթի կոնկրետ ու որոշակի հատվածը, այլ փաստարկումն առկա է քաղաքական ելույթի ամբողջ տեքստի մակարդակում՝ առաջին պարբերությունից մինչեւ վերջին: Փաստարկման դրսեւորումները տեքստի կառուցվածքի մակարդակում, սակայն, կարող են արժանանալ առավել մանրազնին հետազոտության եւ դառնալ ուսումնասիրության առանձին թեմա:
7. Քաղաքական խոսույթում մեր ուսումնասիրած փաստարկները թույլ են տալիս եզրահանգել, որ քաղաքական խոսույթին առավել բնորոշ են համատեքստային, քան թե համընդհանուր, համագործակցային, քան թե բանավիճային փաստարկները: Սակայն հարկ ենք համարում նշել, որ քաղաքական խոսույթում փաստարկների տեսակները եւս կարող են արժանանալ մանրազնին հետազոտության եւ դառնալ ուսումնասիրության առանձին թեմա:
8. Քաղաքական գործիչները պետք է առավել մանրակրկիտ ուշադրության արժանացնեն փաստարկման լեզվարտահայտչամիջոցների ընտրությունը՝ իրենց ելույթներն արժանահավատ փաստարկներով կառուցելու նպատակով: Այս հետազոտության արդյունքները կարող են պիտանի լինել հայ քաղաքական գործիչներին լեզվական տեսանկյունից իրենց քաղաքական ելույթների փաստարկման ձեւաբանումների առումով:

Աշխատանքի հիմնադրույթներն արտացոլված են հետևյալ հրապարակումներում.

1. Քաղաքական խոսույթի առանձնահատկություններն ու սոցիալ-քաղաքական փաստարկումը // ԿԱՆԹԵՂ գիտական հոդվածների ժողովածու, Երևան, «ԱՍՈՂԻԿ» հրատարակչություն, N 3 (56), 2013, էջ 79-85:
2. Փաստարկման հիմնահարցերը լեզվաբանական դիտանկյունից // Ռոմանական բանասիրության հանդես, Երևան, «ԵՊՐ» հրատարակչություն, N 10, 2013, էջ 181-187:
3. Փաստարկման լեզվաբանական վերլուծությունը խոսույթում // Բանբեր Երեւանի Վ. Բրյուսովի անվան պետական լեզվաբանական համալսարանի, Բանասիրություն, Երևան, ԵՊԼՐ «ԼԻՆԳՎԱ» հրատարակչություն, N 1(28), 2013, էջ 252-263:

АЛИК ВАРДОВИЧ АКОПЯН

**ЯЗЫКОВЫЕ СРЕДСТВА АРГУМЕНТАЦИИ
В ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ**

Диссертация на соискание ученой степени
кандидата филологических наук

по специальности 10.02.08 "Романские языки"

Защита состоится 18-го февраля 2015 г., в 11:00, на заседании
специализированного совета 009 ВАК РА, действующего в Ереванском
государственном университете (Ереван, Алека Манукяна1).

Резюме

Работа посвящена изучению особенностей аргументации и языковых средств ее выражения в политическом дискурсе.

Целью диссертации является выявление языковых средств аргументации в речи первых лиц 5-ой Республики Франции с точки зрения теоретико-прагматического осмысления таких важных научных сфер как аргументация и политический дискурс.

Для достижения поставленной цели в работе ставятся и решаются следующие *задачи*:

1. Изучить существующие теории аргументации как в рамках лингвистики, так и других гуманитарных наук.
2. Исследовать концепцию "дискурс" с лингвистической точки зрения.
3. Выявить языковые средства аргументации, характерные для политического дискурса.
4. Классифицировать языковые средства аргументации, используемые в политическом дискурсе.

Актуальность диссертации обусловлена тем, что сегодня чаще, чем когда либо, битвы ведутся в информационной поле, нежели на поле битвы. В контексте актуального геополитического развития речь является одной из самых важных средств, используемых политиками для достижения определенной цели. Сегодня, благодаря развитию СМИ, речь, звучащая даже в самой маленькой аудитории, может получить широкую огласку, и ее автор соответственно должен уделять особое внимание аргументативному потенциалу своей речи. Без правильной и обоснованной аргументации в настоящем потоке информации невозможно представить эффективность политической речи.

Научная новизна диссертации заключается в том, что впервые проводится исследование языковых средств аргументации, типичных для французской

политической мысли. Впервые использование опыта французской школы прагматики и анализ аргументации в дискурсе позволяют определить ее теоретические основы и представить практическое значение аргументации в политическом дискурсе. Новым является также классификация языковых средств аргументации, включающая в частности новый тип так называемой параллельной аргументации.

Теоретическая ценность диссертации состоит в том, что она позволяет по-новому оценить роль и значение анализа дискурса в лингвистике текста. В данной диссертации политический дискурс рассматривается как весьма интересная и плодотворная сфера исследования, которая оперирует не только лингвистическими и политологическими, но и психологическими и социологическими концептами. Проведенное исследование теоретически важно еще и потому, что оно акцентирует значимость лингвистического осмысления аргументации в дискурсе и проливает свет на определенные аспекты прагмалингвистики.

Практическая значимость исследования заключается в том, что полученные результаты могут быть включены в теоретические курсы по аргументации, прагмалингвистике и лингвистике текста, использованы в магистерских программах, в дипломных работах, а также в учебниках и учебных пособиях по данной проблематике. Результаты могут также оказаться полезными в практике составления политических выступлений, способствуя развитию аргументативного потенциала текста политического дискурса.

ALIK V. HAKOBYAN

LINGUISTIC MEANS OF ARGUMENTATION IN POLITICAL DISCOURSE

Research paper for acquisition of scientific degree in the field of philological sciences, with specialization in 10.02.08 “Romanic languages”.

The defence of the dissertation will take place on the 18th of February , at 11 p.m. in Yerevan State University (Yerevan, Alek Manukyan 1).

Summary

The **research** explores the peculiar features of argumentation in the context of political discourse with special reference to its linguistic expression in speech.

The **aim** of the research is to identify the linguistic means of argumentation in speeches of the first figures of 5th Republic of France for the theoretical and pragmatic study of two important research fields; argumentation and political discourse.

To achieve the goal of the research the following **objectives** have been set forth:

1. study the theory of argumentation both within linguistics and other social sciences;
2. analyze the concept of "discourse," particularly in terms of its linguistic features;
3. identify the linguistic means of argumentation in political discourse and carry out their linguistic analysis;
4. classify the linguistic means of argumentation in political discourse.

The **topicality** of the paper is first and foremost conditioned by the fact that today, even more often than before, battles take place in the field of information, rather than in the field of war. In the context of current geopolitical developments a well uttered speech is one of the most important means on the way to achieving victory, and that is especially used by politicians. Due to media development, the speech uttered even for a small audience can get a lot of publicity today, so the author has to pay special attention to the argumentative potential of his speech. Without proper and reasoned arguments, in conditions of current information flows, it is not possible to imagine effectiveness and productivity of political speech. This accounts for the importance of argumentation analysis which is the subject of the present research.

The **novelty** of the research is provided by the fact that the analysis of the linguistic means of argumentation characteristic of the French political thought is undertaken for the first time. Proceeding from the traditions of the French school of pragmatics and discourse analysis, we define the theoretical essence of argumentation and show the practical value of political discourse against the background of the theory of argumentation. Another novelty of the research consists in a classification of the

linguistic means of argumentation and identification of what we describe as parallel argumentation.

The **theoretical importance** of the work is manifested in the fact that it contributes to the theory of text linguistics by enhancing the role and importance of the discourse analysis. In the present paper political discourse becomes a separate branch of study which operates with not only linguistic and political, but also psychological and sociological concepts. The other theoretical value of this paper consists in the fact that it stresses out the indispensable role of studying the linguistic expression of argumentation to understanding political discourse and spreads light on some aspects of pragmalinguistics.

The **practical** value of the dissertation is embedded in the fact that the results obtained can be used not only in the sphere of linguistic study, but also in pragmalinguistics, as well as text linguistics. They can also be applied in different master's programs related to political discourse and argumentation, in diploma research, in textbooks and manuals on political discourse. They can be of practical use in compiling political speeches and help developing the argumentative potential of political discourse.

A handwritten signature in cursive script, followed by the number '95' written below it. The signature is written in dark ink on a white background.